

Broj: 4-685/2022
Datum: 07.12.2022.

**PRAVILA POSLOVANJA ERSTE BAN AD NOVI SAD ZA OBAVLJANJE INVESTICIONIH I DODATNIH
USLUGA - PRILOG 2**

INFORMACIJE ZA KLIJENTE

INFORMACIJE O ERSTE BANK AD NOVI SAD (u daljem tekstu: Banka)

1. Poslovno ime i sedište investicionog društva i podaci za komunikaciju sa Bankom

Poslovno ime:

Erste Bank a.d. Novi Sad
08063818

PIB:

101626723

Adresa:

Bulevar oslobođenja 5, 21000 Novi Sad, Milutina Milankovića 3a, 11070 Novi Beograd

Radno vreme sa klijentima:

08:30 – 16:30

Telefoni:

+ 381 11 220 91 10; + 381 11 220 91 81

Telefaks:

+381 21 489 06 31

E-mail adresa:

brokeri@erstebank.rs

Web adresa:

www.erstebank.rs

2. Broj i datum rešenja o davanju dozvole za rad

Rešenje Komisije za hartije od vrednosti broj 5/0-23-728/4-14 od 26.03.2014 godine

Naziv nadležnog organa koji izdaje dozvolu: Komisija za hartije od vrednosti Republike Srbije

Adresa nadležnog organa koji izdaje dozvolu: Omladinskih brigada 1, Beograd

Banka je članica sledećih institucija:

- Centralni registar, depo i kliring hartija od vrednosti
- Beogradska berza
- Fond za zaštitu investitora

3. Načini komunikacije sa klijentom, davanja i prijema naloga, kao i davanja dokumenata i drugih informacija od strane društva

Klijent i Banka mogu komunicirati usmeno, elektronski i pisanim putem na srpskom jeziku.

Banka sa klijentima komunicira usmeno i pismeno, na srpskom jeziku, a sa klijentima– stranim pravnim ili fizičkim licima može komunicirati na engleskom jeziku koji je predviđen ugovorom.

Pisana komunikacija se odvija putem pošte, faksa, elektronske pošte, internet stranice ili u nekom drugom odgovarajućem elektronskom obliku.

Pružanje informacija pomoću elektronskih komunikacija smatra se primerenim s obzirom na kontekst u kojem se odvija ili će se odvijati poslovanje između društva i klijenta ako postoji dokaz da klijent ima redovan pristup internetu. Dostavljanje e-adrese klijenta u svrhu obavljanja tog poslovanja smatra se takvim dokazom.

Kada Banka pruža informacije klijentima putem trajnog nosača podataka (elektronskom poštom), dužna je da obezbedi da su ispunjeni sledeći uslovi:

- 1) dostavljanje informacija na tom nosaču podataka primereno je s obzirom na kontekst u kojem se odvija ili će se odvijati poslovanje između Banke i klijenta; i
- 2) kada se licu ponudi izbor između informacija na papiru ili na nekom drugom trajnom nosaču podataka, izričito odabere da se informacije dostavljaju na tom drugom nosaču podataka.

Kada, Banka pruža informacije klijentima na internet stranici, a te informacije nisu upućene klijentu lično, Banka je dužna da obezbedi da su ispunjeni sledeći uslovi:

- 1) dostavljanje informacija na tom nosaču podataka primereno je s obzirom na kontekst u kojem se odvija ili će se odvijati poslovanje između Banke i klijenta;
- 2) klijent mora izričito pristati na pružanje informacija u tom obliku;
- 3) klijent se mora elektronskim putem obavestiti o adresi internet stranice, kao i lokaciji na internet stranici na kojoj se može pristupiti informacijama;

- 4) informacije moraju biti ažurirane;
- 5) informacije moraju biti trajno dostupne na toj internet stranici tokom vremenskog perioda koje klijentu može opravdano biti potrebno da ih pretraži.

Način komunikacije između Klijenta i Banke prilikom pružanja investicionih usluga regulisan je Ugovorom i Pravilima poslovanja Banke. Davanje i prijem naloga klijenata za trgovanje hartijama od vrednosti, vrši se: neposrednim uručenjem naloga Banci u pisanom obliku, putem telefaksa, putem telefona, email-om ili drugim elektronskim putem, ukoliko je to predviđeno Ugovorom sa klijentom. Banka može snimati telefonske razgovore i elektronske komunikacije svojih zaposlenih sa klijentima pod uslovima i na način regulisan Zakonom o tržištu kapitala (u daljem tekstu Zakon), a naročito Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti i podzakonskim aktima, s tim što Banka dužna da sa ovim upozna klijenta.

Pre nego što novim i postojećim klijentima pruži investicione usluge i aktivnosti koje se odnose na prijem, prenos i izvršavanje naloga, Banka izveštava o sledećem:

- 1) da se razgovori i komunikacije snimaju; i
- 2) da će primer zapisa tih razgovora s klijentom i komunikacija s klijentom biti dostupan na zahtev u periodu od pet godina, a na zahtev Komisije u periodu od sedam godina.

Klijent je dužan da odmah u roku od sedam dana obavesti Banku o promeni adresa i drugih podataka koji su relevantni za obaveštavanje kao i za izvršavanje obveza Banke prilikom pružanja investicionih i dodatnih usluga ili obavljanja investicione aktivnosti.

4. Vežani zastupnik: Banka ne deluje preko vezanog zastupnika.

5. Obim, učestalost i periodi izveštavanja klijenata o uslugama koje pruža Banka

Banka pruža klijentu, na trajnom nosaču podataka, izveštaje o uslugama koje pruža, sa podacima o redovnoj komunikaciji sa klijentom koja zavisi od vrste i složenosti finansijskih instrumenata i prirode usluga koje se pružaju, i, prema potrebi, troškovima u vezi sa tim transakcijama i uslugama.

Banka će izveštavati Klijenta o svim uslugama koje mu je pružila, uključujući i troškove vezane za transakcije i usluge koje su izvršene za račun klijenta, u zavisnosti od pojedinačnog slučaja odnosno u zavisnosti od investicione usluge koja se pruža. Obim i dinamika izveštavanja utvrđeni su ugovorom sa klijentom, odnosno propisana su Pravilima poslovanja ukoliko nije regulisana ugovorom.

6. Kratak opis načina zaštite instrumenata, odnosno sredstava, opšti podaci o Fondu za zaštitu investitora:

Radi zaštite prava svojih klijenata, Banka je nakon dobijanja dozvole Komisije za HoV dužna da drži finansijske instrumente, odnosno novčana sredstva klijenata i da vodi evidencije, račune i korespondencije u vezi sa njima precizno i tačno, uz redovno usklađivanje sa evidencijama i računima trećih lica koja drže imovinu klijenata, na način da u svakom momentu i odmah može razlikovati imovinu jednog klijenta od imovine ostalih klijenata i imovine Banke.

Banka će preduzeti sve mere kojima se obezbeđuje da se račun finansijskih instrumenata Banke kod depozitara hartija od vrednosti vodi odvojeno od finansijskih instrumenata klijenata, kao i da se sva novčana sredstva klijenata deponovana u Banci, drže na računu ili računima koji se razlikuju od računa koji se koriste za držanje sredstava Banke.

U skladu sa zaštitom Klijenata, Banka će doneti i sprovesti sve neophodne mere kojima se operativni rizik od gubitka i smanjenja imovine klijenata, odnosno prava u vezi sa tom imovinom, svodi na najmanju moguću meru.

Banka, kada drži finansijske instrumente klijenata, preduzima odgovarajuće mere kako bi:

- 1) zaštitila vlasnička prava klijenata, naročito u slučaju nesolventnosti Banke, i
- 2) sprečila upotrebu finansijskih instrumenata klijenata za sopstveni račun, osim uz izričitu saglasnost klijenta.

Finansijski instrumenti i novčana sredstva klijenata ne ulaze u imovinu, stečajnu ili likvidacionu masu Banke, niti mogu biti predmet izvršenja ili prinudne naplate koji se sprovede nad Bankom niti koristiti za plaćanje obaveza Banke.

Opšti podaci podaci o Fondu za zaštitu investitora

Agencija za osiguranje depozita organizuje i upravlja Fondom za zaštitu investitora (u daljem tekstu: Fond), radi obezbeđenja sredstava za zaštitu malog investitora i dužna je da izvrši isplatu zaštićenih potraživanja malog investitora, kada nastupi osigurani slučaj, u zavisnosti koji od navedenih prvi nastupi:

- kada nadležni sud donese rešenje o pokretanju stečajnog postupka nad članom Fonda
- kada nadležni organ rešenjem utvrdi da je član Fonda u nemogućnosti da ispuni svoje dospеле obaveze prema Malom investitoru klijentu člana Fonda, uključujući novčana sredstva koja duguje klijentima i finansijske instrumente koje drži, administrira ili njima upravlja za račun klijenta, a ne postoje izgledi da će se okolnosti u dogledno vreme značajno izmeniti.

Banka je član Fonda i dužna je da plaća redovni doprinos od dana prijema do dana prestanka članstva u Fondu. Osnovica za obračun redovnog doprinosa čine novčana sredstva i finansijski instrumenti malih investitora, utvrđena na osnovu podataka iz mesečnih izveštaja koje Banka dostavlja Agenciji za osiguranje depozita, i to:

- prosečna vrednost ukupnih zaštićenih novčanih sredstava na tromesečnom nivou
- prosečna vrednost ukupnih zaštićenih finansijskih instrumenata na tromesečnom nivou.

Agencija za osiguranje depozita obezbeđuje pokriće potraživanja malog investitora najviše do 20.000 EUR u dinarskoj protivvrednosti prema zvaničnom srednjem kursu dinara prema evru koji utvrđuje Narodna banka Srbije. Agencija za osiguranje depozita je dužna da isplatu potraživanja malog investitora otpočne u što kraćem roku, a najkasnije u roku od tri meseca od dana utvrđivanja prava na isplatu, donošenjem liste koju je Agencija za osiguranje depozita sastavila sa popisom priznatih i osporenih potraživanja malih investitora.

Zaštićeno potraživanje obuhvata novčana sredstva položena i/ili proistekla na osnovu investicionih usluga i aktivnosti i finansijske instrumente malog investitora.

Sistemom za zaštitu malih investitora nisu obuhvaćeni profesionalni investitori i to:

1. Lica koja podležu obavezi dobijanja dozvole, odnosno nadzora kako bi poslovala na finansijskom tržištu, uključujući:
 - investiciona društva;
 - kreditne institucije;
 - druge finansijske institucije, koje podležu obavezi dobijanja dozvole, odnosno nadzora;
 - društva za osiguranje;
 - institucija kolektivnog investiranja i njihova društva za upravljanje;
 - dobrovoljni penzijski fondovi i društva za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondovima;
 - dileri robe i robnih derivata;
 - drugi institucionalni investitori;
 - drugi investitori koji se smatraju profesionalnim u skladu sa propisima Evropske unije;
2. Pravna lica koja ispunjavaju najmanje dva od sledećih uslova:
 - ukupna imovina iznosi najmanje 20.000.000 evra u dinarskoj protivvrednosti po zvaničnom srednjem kursu dinara prema evru koji utvrđuje NBS;
 - godišnji poslovni prihod iznosi najmanje 40.000.000 evra u dinarskoj protivvrednosti po zvaničnom srednjem kursu dinara prema evru koji utvrđuje NBS;
 - sopstveni kapital u iznosu od najmanje 2.000.000 evra u dinarskoj protivvrednosti po zvaničnom srednjem kursu dinara prema evru koji utvrđuje NBS;
3. Republika, autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, kao i druge države ili nacionalna i regionalna tela, NBS i centralne banke drugih država, međunarodne i nadsacionalne institucije, kao što su Međunarodni monetarni fond, Evropska centralna banka, Evropska investiciona banka i druge slične međunarodne organizacije;

4. Drugi institucionalni investitori čija je glavna delatnost ulaganje u finansijske instrumente, uključujući lica koja se bave sekjuritizacijom sredstava, ili drugim transakcijama finansiranja.

Zaštita potraživanja se ne odnosi na:

1. Novčana sredstva klijenata kreditnih institucija osigurana u skladu sa zakonom kojim se uređuje osiguranje depozita;
2. Potraživanja malog investitora Banke koja proizilaze iz transakcija u vezi sa kojima je mali investitor pravosnažnom sudskom presudom osuđen za krivično delo, privredni prestup, odnosno prekršaj za pranje novca i finansiranje terorizma;
3. Pravno ili fizičko lice koje poseduje više od 5 % akcija sa pravom glasa ili kapitala Banke koja je u nemogućnosti da ispuni svoje obaveze, odnosno 5% ili više akcija sa pravom glasa ili kapitala društva koje je blisko povezano sa Bankom;
4. Člana organa uprave Banke koji je u nemogućnosti da ispuni svoje obaveze, ako je to lice na navedenom položaju ili zaposleno u Banci na dan nastupanja osiguranog slučaja, kao i ako je lice na tom položaju bilo zaposleno tokom tekuće ili prethodne finansijske godine;
5. Članove porodice i treća lica koja nastupaju za račun lica iz tačke 3. i 4;
6. Klijente, revizore ili zaposlena lica Banke odgovornih za nastanak potraživanja ili koji su iskoristili određene činjenice u vezi sa Bankom što je dovelo do finansijskih poteškoća Banke, odnosno do pogoršanja njegove finansijske situacije.

7. Kratak opis politike upravljanja sukobom interesa:

Zbog prirode delatnosti koju Banka obavlja, može doći do sledećih sukoba:

- Između interesa Banke, relevantnih lica (uključujući rukovodioce i zaposlene, posrednike ili članice grupe) ili lica povezanih s Bankom, i obaveza koje Banka ima prema svojim klijentima.
- Između različitih interesa dva ili više klijenata Banke.

Relevantnim licem se smatra: lice sa vlasničkim učešćem u Banci, lice na rukovodećoj poziciji u Banci (članovi Izvršnog i Upravnog odbora Banke), zaposleni u Banci, kao i svako drugo fizičko lice koje je angažovano od strane Banke za pružanje usluga iz njegove nadležnosti, fizičko lice koje je direktno uključeno u pružanje usluga Banci na temelju ugovora o poveravanju poslovnih procesa, a u svrhu pružanja investicionih usluga ili aktivnosti Banke.

Upravljanje sukobima interesa u Banci regulisani su Politikom sukoba interesa u oblasti investicionih usluga Erste Bank a.d. Novi Sad, koja sadrži:

1. sve utvrđene okolnosti koje predstavljaju ili mogu dovesti do sukoba interesa na štetu jednog ili više klijenata, a u vezi sa pojedinačnom uslugom pruženom od strane Banke kao članice Erste Bank Grupe ili za Banku;
2. procedure i mere koje je Banka dužna da primenjuje radi upravljanja sukobima interesa koji mogu biti na štetu jednog ili više klijenata.

Sukobi interesa koji mogu nastati prilikom pružanja usluga investiranja i finansiranja, kao i vezanih usluga, utvrđuju se kada postoji mogućnost da:

- Banka ili relevantno lice može steći verovatnu finansijsku dobit, ili izbeći finansijski gubitak, na račun klijenta
- Banka ili relevantno lice ima interes od ishoda usluge koja se pruža klijentu ili od transakcije koja se vrši u ime klijenta, koji se razlikuje od interesa klijenta u tom ishodu
- Banka ili relevantno lice ima finansijski ili drugi motiv da favorizuje interes drugog klijenta ili grupe klijenata u odnosu na interese klijenta
- Banka ili relevantno lice vrši istu poslovnu delatnost kao i klijent
- Banka ili relevantno lice primi ili će primiti od lica koje nije klijent podsticaj u vezi sa uslugom koja se pruža klijentu u obliku novca, robe ili usluga koji se ne odnosi na standardnu proviziju ili naknadu za tu uslugu

Postupci i mere za upravljanje sukobima interesa ustanovljeni su tako da obezbeđuju :

- Efikasne postupke za sprečavanje ili kontrolu razmene informacija između relevantnih lica uključenih u aktivnosti koje uključuju rizik sukoba interesa kada bi takva razmena informacija mogla da naštetiti interesima jednog ili više klijenata;

Odvojen nadzor nad relevantnim licima čije glavne funkcije uključuju obavljanje aktivnosti za račun klijenata ili pružanje usluga klijentima čiji bi interesi mogli da budu u sukobu ili koje na drugi način predstavljaju različite interese koji mogu da budu u sukobu, uključujući i interese Banke. Uklanjanje bilo koje direktne povezanosti između politike nagrađivanja relevantnih lica koji se uglavnom bave jednom aktivnošću i politike nagrađivanja ili prihoda koje su ostvarila druga relevantna lica koja se

uglavnom bave drugom aktivnošću u slučaju kada u vezi sa tim aktivnostima može da nastane sukob interesa.

- Mere kojima se bilo koje lice sprečava ili ograničava da izvrši neprimeren uticaj na način na koji relevantno lice pruža investicione ili pomoćne usluge ili obavlja aktivnosti;
- Mere kojima se sprečava ili kontroliše istovremeno ili uzastopno učestvovanje relevantnih lica u pojedinim investicionim ili dodatnim uslugama ili aktivnostima ako bi takvo učestvovanje moglo da naštetiti valjanom upravljanju sukobom interesa.

Postupci i mere za upravljanje sukobima interesa, ustanovljene Politikom upravljanja sukobom interesa u oblasti investicionih usluga i drugim aktima Banke koji regulišu ovu oblast, odnose se na :

- uspostavljanje nezavisne Službe kontrole usklađenosti poslovanja Banke i u okviru nje, Odeljenja upravljanja rizicima sukoba interesa i HoV
- odgovarajuću organizacionu strukturu Banke
- formiranje jedinica poverljivosti, insajderskih jedinica
- uspostavljanje tzv. „Kineskih zidova” između definisanih jedinica poverljivosti unutar Banke
- nezavisnost/integritet relevantnih lica Banke koji sprovode aktivnosti sa potencijalnim sukobom interesa
- uzdržavanje od poslovnih mogućnosti/ostavke na funkciju i članstvo relevantnih lica u slučaju sukoba interesa
- obavezne informacije o spoljnim poslovnim aktivnostima Odeljenju upravljanja rizicima sukoba interesa i HoV od strane svih zaposlenih Banke
- posebne propise koji se odnose na transakcije hartijama od vrednosti relevantnih lica za sopstveni račun , tj. tzv lične transakcije, zarade, naknade i druga primanja iz radnog odnosa- nezavisnost nagrađivanja
- Politiku izvršenja naloga
- obavezno izveštavanje svih zaposlenih o sukobu interesa
- vođenje Registra sukoba interesa („Matrica sukoba”)
- vođenje nadzorne liste sukoba interesa
- vođenje tzv. liste ograničenja
- obavezu upravljanja proizvodom
- obavezne informacije o temama vezanim za borbu protiv korupcije, uključujući i pravila koja se odnose na poslovne poklone - Politiku o poklonima
- obelodanjivanje sukoba interesa klijentima kao krajnje mere upravljanja sukobom interesa
- opšta pravila za obelodanjivanje interesa i sukoba interesa od strane davaoca preporuke
- evidentiranje sukoba interesa
- odredbe o podsticajima kao naknadama, provizijama i drugim novčanim i nenovčanim benefitima koji se daju ili se dobijaju od treće strane
- politiku o alokaciji cena i istraživanju tržišta
- obavezne godišnje obuke svih zaposlenih Banke u oblasti sprečavanja sukoba interesa u vezi investicionih i pomoćnih usluga

Ako organizacione ili administrativne mere koje preduzima Banka radi sprečavanja sukoba interesa i nanošenja štete interesima klijenata nisu dovoljne da se u razumnoj meri spreči rizik štete interesima klijenata, Banka mora jasno obelodaniti klijentu opštu prirodu i/ili izvore sukoba interesa i preduzete korake za ublažavanje tih rizika pre nego što krene da posluje za klijentov račun.

Obelodanjivanje podrazumeva upoznavanje klijenta sa mogućim vrstama i izvorima sukoba interesa i mora da sadrži dovoljno informacija, uzimajući u obzir prirodu klijenta, kako bi klijent mogao na osnovu dobijenih informacija doneti odluku u vezi sa uslugama u okviru kojih dolazi do sukoba interesa.

Pored Politike sukoba interesa u oblasti investicionih usluga Erste Bank a.d. Novi Sad, Banka je uspostavila i sprovodi postupke i mere sprečavanja sukoba interesa primenjujući sledeća akta:

- Politika sukoba interesa i sprečavanja mita i korupcije Erste Bank a.d Novi Sad
- Procedura upravljanja sukobom interesa Erste Bank a.d. Novi Sad
- Instrukcija za analizu i evidentiranje sukoba interesa Erste Bank a.d. Novi Sad
- Instrukcija za monitoring transakcija hartijama od vrednosti Erste Bank a.d. Novi Sad
- Politika sukoba interesa koji proističu iz sekundarnih aktivnosti Erste Bank a.d. Novi Sad
- Procedura usklađenosti poslovanja u oblasti hartija od vrednosti Erste Bank a.d. Beograd
- Politika o poklonima
- Procedura compliance-a koji se odnose na nekretnine
- Politika istraživanja

II INFORMACIJE O FINANSIJSKIM INSTRUMENTIMA:

1. Vrste finansijskih instrumenata

- Prenosive hartije od vrednosti su sve vrste hartija od vrednosti kojima se može trgovati na tržištu kapitala, izuzev instrumenata plaćanja. Prenosive hartije od vrednosti uključuju naročito:
 - Akcije društava ili druge hartije od vrednosti ekvivalentne akcijama društava, a predstavljaju učešće u kapitalu ili u pravima glasa tog pravnog lica, kao i depozitne potvrde koje se odnose na akcije;
 - Obveznice i druge oblike sekjuritizovanog duga, uključujući i depozitne potvrde koje se odnose na navedene hartije;
 - Druge hartije od vrednosti koje daju pravo na sticanje i prodaju takve prenosive hartije od vrednosti ili na osnovu koje se može obavljati plaćanje u novcu, a čiji se iznos utvrđuje na osnovu prenosive hartije od vrednosti, valute, kamatne stope, prinosa, robe, indeksa ili drugih odredivih vrednosti;
- Instrumenti tržišta novca su finansijski instrumenti kojima se obično trguje na tržištu novca, kao što su:
 - Trezorski zapisi,
 - Blagajnički zapisi,
 - Komercijalni zapisi,
 - Sertifikati o depozitu, izuzev instrumenata plaćanja.
- Jedinice institucija kolektivnog investiranja
- Opcije, fjučersi, svopovi, kamatni forvardi i ostali izvedeni finansijski instrumenti koji se odnose na hartije od vrednosti, valute, kamatne stope, prinos, kao i drugi izvedeni finansijski instrumenti, finansijski indeksi ili finansijske mere koje je moguće namiriti fizički ili u novcu;
- Opcije, fjučersi, svopovi, kamatni forvardi i ostali izvedeni finansijski instrumenti koji se odnose na robu i koji:
 - moraju biti namireni u novcu,
 - mogu biti namireni u novcu po izboru jedne od ugovornih strana, a iz razloga koji nisu u vezi sa neizvršenjem obaveza ili raskidom ugovora;
- Opcije, fjučersi, svopovi i ostali izvedeni finansijski instrumenti koji se odnose na robu i mogu namiriti fizički, pod uslovom da se njima trguje na regulisanom tržištu, MTP-u ili OTP-u, izuzev veleprodajnih energetskih proizvoda kojima se trguje na OTP-u i koji se moraju fizički namiriti;
- Opcije, fjučersi, svopovi, forvardi i ostali izvedeni finansijski instrumenti koji se odnose na robu i mogu namiriti fizički, a nisu obuhvaćeni prethodnim stavom ove tačke, i:
 - nemaju poslovnu namenu,
 - imaju obeležja drugih izvedenih finansijskih instrumenata.
- Izvedeni finansijski instrumenti za prenos kreditnog rizika;
- Finansijski ugovori za razlike;
- Opcije, fjučersi, svopovi, kamatni forvardi i drugi ugovori o izvedenim finansijskim instrumentima koji se odnose na klimatske varijable, troškove prevoza, stope inflacije, ili druge službene, ekonomske i statističke podatke, a koji se namiruju u novcu ili se mogu namiriti u novcu po izboru jedne od ugovornih strana, osim u slučaju neizvršenja obaveza ili drugog razloga za raskid ugovora, kao i drugi

ugovori o izvedenim finansijskim instrumentima koji se odnose na imovinu, prava, obaveze, indekse i merne jedinice koje nisu navedeni u ovoj tački, a koje imaju odlike drugih izvedenih finansijskih instrumenata, imajući u vidu, između ostalog, da li se njima trguje na regulisanom tržištu, MTP-u ili OTP-u.

- Emisione jedinice koje se sastoje od bilo kojih jedinica za koje je utvrđeno da su u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje sistem trgovanja emisijama gasova sa efektom staklene bašte.

2. Vrste rizika ulaganja u finansijske instrumente

Ulaganja u hartije od vrednosti i druge finansijske instrumente uvek su vezana uz preuzimanje određenih rizika. Osnovne vrste rizika prisutnih kod ulaganja su:

Rizik promene kursa (valutni rizik)

U slučaju ulaganja u finansijske instrumente denominirane u različitim valutama imovina ulagača se izlaže riziku promene kursa strane valute u odnosu na dinar, ili drugu referentnu valutu u kojoj on meri prinos na svoje ulaganje. To znači da fluktuacije kursa mogu povećati ili smanjiti vrednost ulaganja tj. uticati na prinos.

Rizik naplate i transfera novca

Transakcije s finansijskim instrumentima u koje su uključene stranke iz različitih država uključuju i dodatni rizik da njihova realizacija ili naplata bude otežana ili potpuno onemogućena zbog uvođenja restriktivnih političkih ili ekonomskih mera. U slučaju transakcija s finansijskim instrumentima u stranoj valuti takvim merama može na primer biti onemogućena slobodna konvertibilnost pojedine valute.

Državni rizik

Kreditni rizik određene države naziva se državnim rizikom. Državni rizik se javlja prilikom obavljanja transakcija s određenom zemljom ili u njoj, a zbog nestabilnog ekonomskog, političkog ili socijalnog sistema. Izloženost neke države različitim političkim, ekonomskim i drugim rizicima utiče na sve učesnike na tržištima te države.

Rizik likvidnosti

Likvidnost (utrživost) podrazumeva mogućnost prodaje hartije od vrednosti ili zatvaranja pozicije u nekom finansijskom instrumentu po tržišnoj ceni u bilo kom trenutku. U slučaju nelikvidnog tržišta davanje naloga za prodaju uobičajene veličine može prouzrokovati značajne fluktuacije cene, a moguće je i da se nalog uopšte ne može izvršiti, ili se može izvršiti jedino po značajno nižoj ceni.

Kreditni rizik

Kreditni rizik predstavlja verovatnoću da strana koja je uključena u transakciju (npr. izdavalac hartije od vrednosti, ili lice s kojim se sklapaju poslovi na finansijskim tržištima) neće biti u mogućnosti ispuniti svoje obaveze, bilo delimično ili u potpunosti. To se na primer odnosi na plaćanje kuponske kamate, povraćaj dospеле glavnice i slično.

Rizik promene kamatnih stopa (kamatni rizik)

Rizik promene kamatnih stopa predstavlja mogućnost gubitka u slučaju promene nivoa kamatnih stopa na finansijskim tržištima (npr. rast zahtevanih kamatnih stopa na tržištu može izazvati pad cene dužničkih hartija od vrednosti).

Rizik promene cena finansijskih instrumenata (tržišni rizik)

Tržišni rizik predstavlja mogućnost pada cene pojedinih finansijskih instrumenata što može dovesti do smanjenja prinosa ili gubitka vrednosti portfelja ulagača. U slučaju transakcija s finansijskim instrumentima koji uključuju neku buduću obavezu (na primer futures ugovori, valutni forward ugovori i sl.), nepovoljna

promena cene može rezultirati i dodatnim finansijskim obavezama, kao na primer obavezom doplate instrumenta osiguranja.

Rizik druge ugovorne strane

Rizik pojedine ugovorne strane da druga ugovorna strana neće moći ispuniti svoje ugovorne obaveze.

Rizik potpunog gubitka

Ova vrsta rizika predstavlja mogućnost da neka investicija u potpunosti izgubi svoju vrednost.

Operativni rizik

- Operativni rizik Banke

Operativni rizik je rizik gubitka zbog grešaka, prekida ili šteta koje mogu da nastanu usled neadekvatnih internih procedura, postupanja lica, sistema ili spoljnih događaja, uključujući i rizik izmene pravnog okvira.

Banka je dužna da izradi i primenjuje odgovarajuće politike i postupke za merenje i upravljanje operativnim rizikom, uključujući i događaje koji nisu česti, ali imaju značajan uticaj i da odredi šta čini operativni rizik u smislu tih politika i postupaka. Banka je dužna da usvoji plan za slučaj nepredviđenih okolnosti i plan kontinuiteta poslovanja kojima se osigurava kontinuitet poslovanja i ograničavanje gubitaka u slučajevima značajnijeg narušavanja ili prekida poslovanja.

- Operativni rizik nekog od učesnika u kastodi lancu

Zbog operativne greške nekog od učesnika u kastodi lancu postoji mogućnost privremene neusklađenosti prikazanog i stvarnog stanja pojedinog finansijskog instrumenta Klijenta;

Finansiranje kupovine hartija od vrednosti zaduživanjem (rizik finansijske poluge)

Investicija pri kojoj je izvor sredstava za ulaganje dobijen zaduživanjem u sebi sadrži povećani rizik od gubitaka. Naime, profitabilnost same investicije ne utiče na obavezu vraćanja duga, a i troškovi takvog finansiranja utiču na investiciju na način da smanjuju ostvareni prinos. Stoga je finansiranje investicija kroz neki oblik zaduživanja potrebno pristupiti s povećanim oprezom.

Rizik promene poreskih i drugih propisa

Rizik promene propisa predstavlja verovatnoću da se poreski ili drugi propisi u zemlji ulagača i/ili zemljama u kojima se investira imovina ulagača, promene na način koji bi negativno uticao na prinos. Svaki ulagač bi trebao pre donošenja odluke o investiranju konsultovati sa svojim poreskim savetnikom. Rizik promene propisa u potpunosti je izvan uticaja Banke.

Rizik povezan sa pružanjem korporativnih usluga:

- Izdavaocu finansijskog instrumenta je poznato da registrovani vlasnik zbirnog računa nije klijent, odnosno nije mu poznat stvarni vlasnik finansijskog instrumenta, pa to može, između ostalog, uzrokovati kašnjenjem u protoku informacija, kao i druge poteškoće u vezi sa time (na primer, obaveštenje klijentu o korporativnoj akciji stigne prekasno ili nedovoljno rano za donošenje odluka o postupanju u predmetnoj korporativnoj akciji);
- U slučaju više vlasnika na zbirnom računu, prilikom raspodele akcija za određene korporativne akcije može doći do nemogućnosti zaokruživanja broja dodeljenih finansijskih instrumenata matematičkim putem u tačnoj srazmeri u kojem klijenti drže finansijske instrumente.

Rizik vezan za utvrđivanje odnosno dokazivanje vlasništva finansijskih instrumenata - klijent se izlaže riziku povezanom s utvrđivanjem odnosno dokazivanjem vlasništva finansijskih instrumenata, te ostalih inherentnih rizika zbirnog vođenja vlasničkih pozicija za veći broj vlasnika finansijskih instrumenata.

Rizik likvidacije, insolventnosti, stečaja učesnika u kastodi lancu – postoji mogućnost da će klijentima raspolaganje finansijskim instrumentima privremeno biti otežano u slučaju likvidacije, insolventnosti ili stečaja nekog od učesnika u lancu saldiranja transakcija, kao i mogućnost da se u slučaju insolventnosti, stečaja ili izvršenja odnosno prinudne naplate protiv treće strane kod koje Banka vodi zbirni račun, imovna klijenata na

tom zbirnom računu neće biti izuzeta od imovine treće strane, odnosno rizik da imovina klijenata na zbirnim računima kod trećih strana bude predmet izvršenja, prinudne naplate ili namirenja poverilaca trećih lica.

3. Rizici povezani s finansijskim instrumentom koji može biti predmet investicione usluge ili aktivnosti koju pruža Banka

AKCIJE

Rizici povezani s ulaganjem u akcije

Akcije su vlasničke hartije od vrednosti, kojima kupci ostvaruju vlasništvo nad delom preduzeća. Najvažnija prava koja akcije donose svojim vlasnicima su pravo na isplatu dividende, te pravo glasa na skupštini akcionara.

Prinos

Prinos na ulaganje u akcije se sastoji od isplaćenih dividendi, te razlike između kupovne i tržišne cene akcije, te se ne može unapred predvideti. Dividenda je dobit preduzeća koja se distribuira akcionarima. Odluka o isplati i iznosu dividende se donosi na skupštini akcionara. Odnos između isplaćene dividende i tržišne cene akcije naziva se dividendom prinosom. Najveći deo prinosa od ulaganja u akcije se obično ostvaruje od promene njihove tržišne cene.

Tržišni rizik

Akcijama javnih društava se trguje na regulisanom tržištu. Cenu akcija određuje odnos ponude i potražnje na dnevnom nivou. Prilikom investiranja u akcije treba uzeti u obzir da takva ulaganja mogu prouzrokovati i značajne gubitke. Uopšte, cena akcije zavisi od poslovnih rezultata određenog akcionarskog društva, ali i o opštoj ekonomskoj klimi i političkim uslovima. Na promenu cene akcija, a posledično tome i ostvareni prinos, utiču i mnogi subjektivni faktori poput javnog mišljenja ili očekivanja ulagača.

Kretanje cena akcija u različitim tržišnim uslovima

Tržišni uslovi		Cena
Razvoj ekonomske situacije Izdavaoca*	Pozitivno	
	Negativno	
Tržišna očekivanja koja se odnose na buduća kretanja Izdavaoca/Industrije/ekonomije u celini*	Pozitivno	
	Negativno	
Opšti razvoj tržišta akcija*	Pozitivno	
	Negativno	
Politički i psihološki faktori*	Pozitivno	
	Negativno	

*Uz pretpostavku da će ostali tržišni uslovi ostati isti i da ne postoje vanredne situacije na tržištu

Kreditni rizik

Akcionari poseduju vlasnički udeo u akcionarskom društvu što znači da u slučaju nesolventnosti ili stečaja istog njihovo ulaganje može u celosti izgubiti svoju vrednost.

Rizik likvidnosti

Utrživost nekih akcija može biti ograničena, naročito u toku tržišnih kriza. Akcije koje su izlistane na nižim berzanskim kotacijama po pravilu karakteriše slabija likvidnost od onih na višim.

OBVEZNICE

Rizici povezani s ulaganjem u obveznice

Obveznice su vrsta dužničkih hartija od vrednosti koji obvezuju izdavaoca na povraćaj pozajmljenih sredstava u određenom roku, te isplatu određene kamate na glavnicu, u skladu s uslovima obveznice. Obveznicama se trguje na berzama ili direktno između učesnika na tržištu.

Osim klasičnih obveznica sa unapred utvrđenom fiksnom kamatom i obavezom otplate celokupne glavnice o dospeću, postoje i drugi tipovi obveznica, kao što su obveznice s varijabilnom kamatom, konvertibilne obveznice, beskuponske obveznice, obveznice s ugrađenim varantima itd.

Prinos

Prinos obveznice se sastoji od kamate na glavnicu i razlike između kupovne i tržišne cene obveznice.

Posledično, prinos na obveznicu se može utvrditi unapred samo u slučaju da se obveznica drži do dospeća. Kako bi očekivani prinos na obveznice bio uporediv, koriste se različite standardne mere prinosa obveznica izraženih kao procenat na godišnjem nivou (npr. prinos do dospeća). Ukoliko je nivo tako izračunatog zahtevanog prinosa pojedine obveznice znatno viši od zahtevanog prinosa drugih obveznica sa sličnim rokom do dospeća, za to sigurno postoje razlozi – najčešći je razlog znatno viši nivo kreditnog rizika izdavaoca takve obveznice.

Ukoliko se obveznica prodaje pre dospeća, njenu cenu nije moguće unapred utvrditi, što znaci da se prinos može razlikovati od prvobitno očekivanog. Takođe, prilikom izračuna ukupnog prinosa na obveznicu potrebno je u obzir uzeti i troškove transakcije.

Kreditni rizik

Kreditni rizik se odnosi na verovatnoću da izdavalac obveznice neće biti u mogućnosti podmiriti svoje dospеле obaveze odnosno pojavljuje se u slučaju njegove nesolventnosti. Zato se kreditna sposobnost dužnika mora uzeti u obzir prilikom donošenja investicione odluke.

Kreditni rejting (procjena kreditne sposobnosti izdavaoca) koji donosi neka od nezavisnih rejting agencija pruža određene smernice vezane uz procenu kreditnog rizika. Najviši rejting je na primer „AAA“ a dodjeljuje se obveznicama finansijski najmoćnijih i najstabilnijih država. Što je kreditni rejting izdavaoca niži (npr. „B“ ili „C“) veći je i kreditni rizik, ali je i veći zahtevani prinos ulagača na takve obveznice zbog tzv. „premije rizika“.

Tržišni rizik

Ukoliko se obveznica drži do dospeća, ulagaču se isplaćuje cena o dospeću, definisanog uslovima obveznice. Potrebno je uzeti u obzir i rizik „opoziva“, odnosno mogućnost da izdavalac povuče obveznicu i pre dospeća (takva mogućnost mora unapred biti poznata i predviđena u uslovima obveznice).

Ukoliko se obveznica prodaje pre dospeća, ulagač postiže tržišnu cenu formiranu odnosom ponude i potražnje. Po pravilu, cene obveznica s fiksnom kuponskom kamatom padaju kada rastu zahtevane tržišne kamatne stope na obveznice sličnog dospeća, i obrnuto, može se očekivati rast vrednosti obveznice u slučaju pada zahtevanih kamatnih stopa na obveznice s istim dospećem. Tržišna cena obveznice takođe može biti pod uticajem promene kreditnog rejtinga izdavaoca.

Kretanje prinosa obveznica u različitim tržišnim uslovima:

	Tržišna kamatna stopa		Kreditni bonitet izdavaoca	
	Rast	Pad	Poboljšava	Pogoršava
	Kretanje prinosa obveznica			
Prinos obveznice s fiksnom kamatom stopom	↘	↗	↗	↘
Prinos obveznice s promenljivom kamatom stopom	→	→	↗	↘
Prinos diskontne obveznice	↘	↗	↗	↘
Prinos opozive obveznice	↘	↗	↗	↘
*Uz pretpostavku da će ostali tržišni uslovi ostati isti i da ne postoje vanredne situacije na tržištu				

Rizik likvidnosti

Likvidnost obveznica zavisi od mnogo faktora među kojima su i obim izdanja, preostalo vreme do dospeća, tržišna pravila i uslovi. Neke je obveznice vrlo teško ili čak nemoguće prodati te se moraju držati do dospeća.

IZVEDENI FINANSIJSKI INSTRUMENTI

Rizici povezani s ulaganjem u izvedene finansijske instrumente

Izvedeni finansijski instrument je instrument čija se vrednost zasniva na vrednosti nekog drugog „referentnog“ (eng. underlying) instrumenta. Umesto da trguju samim referentnim instrumentom, ugovorne strane se obavezuju razmeniti novac, referentni instrument koji je predmet ugovora, ili neku drugu vrednost, na određeni datum ili unutar određenog roka, a zasnovano na vrednosti referentnog instrumenta. Kao referentni instrumenti mogu se koristiti najrazličitiji finansijski i nefinansijski instrumenti i veličine: pojedinačne akcije, berzanski indeksi, berzanske robe, kamatne stope, i dr. Opseg transakcija izvedenim finansijskim instrumentima na svetskim tržištima novca i kapitala je u stalnom porastu, a učesnici na tržištu neprestano kreiraju nove tipove ovih instrumenata zasnovane na novim i sve raznovrsnijim referentnim instrumentima i formulama za isplatu.

Osnovne vrste finansijskih instrumenata su futures ugovori, forward ugovori, opcije i swapovi. Izvedeni finansijski instrumenti se koriste u svrhu zaštite od rizika promene cene referentnog instrumenta (eng. hedging), u špekulativne svrhe, te za različite tipove arbitraže. Važno je istaći da izvedeni finansijski instrumenti nude mogućnost ostvarivanja velikih zarada, ali i velikih gubitaka. Zbog toga što uglavnom nije potrebno unapred platiti punu vrednost referentnog instrumenta koji je predmet transakcije nego se razmena novčanih tokova odvija u budućnosti na osnovu unapred definisane formule, izvedeni finansijski instrumenti omogućavaju korišćenje visokog stepena finansijske poluge što znatno povećava rizik takve vrste ulaganja. Osim toga, u nekim slučajevima osim rizika potpunog gubitka uloga, rizik može biti još i veći tj. teoretski čak i neograničen.

U praksi postoji mnoštvo varijanti i mešavina različitih tipova izvedenih finansijskih instrumenata, a neprestano se kreiraju nove, tako da ih je ovde nemoguće sve navesti.

Rizici povezani s ulaganjem u opcijske, futures i forward ugovore

Opcije su finansijski derivati koje kupcu daju pravo, ali ne i obavezu na kupovinu ili prodaju određene količine referentnog instrumenta po dogovorenoj ceni (izvršna cena) na određeni dan ili tokom određenog vremenskog perioda. Ukoliko se opcija može izvršiti samo na dan dospeća radi se o evropskoj opciji, dok američka opcija omogućava vlasniku izvršenje u bilo kojem trenutku do dospeća. U zamenu za pravo na izvršenje opcije se plaća cena opcije (tzv. premija). Postoje dve osnovne vrste opcija: call opcije i put opcije.

Call opcija, u zamenu za plaćenu premiju, kupcu daje pravo na kupovinu referentnog instrumenta po izvršnoj ceni na određeni dan ili tokom određenog vremenskog perioda.

Put opcija, u zamenu za plaćenu premiju, kupcu daje pravo na prodaju referentnog instrumenta po izvršnoj ceni na određeni dan ili tokom određenog vremenskog perioda.

Futures ugovor je standardizovani ugovor kojim se trguje na berzi, a kojim se kupac ili prodavac obavezuje da kupi ili proda određenu količinu referentnog instrumenta po određenoj ceni na određeni datum u budućnosti.

Forward ugovor je poput futures ugovora instrument kojim se kupac ili prodavac da kupi ili proda određenu količinu referentnog instrumenta po određenoj ceni na određeni datum u budućnosti. Osnovna je razlika između futures ugovora i forward ugovora u tome što se forwardima ne trguje na berzi u standardizovanom obliku, nego se sklapaju direktno između tržišnih učesnika. Iz toga proizlaze i neki dodatni rizici svojstveni forward ugovorima.

Kupovina i prodaja opcija

U slučaju kupovine call ili put opcije, kupuje se pravo na kupovinu ili prodaju referentnog instrumenta ili u nekim slučajevima pravo na prijem određenog iznosa novčanih sredstava koji odgovara razlici između izvršne i tržišne cene referentnog instrumenta u trenutku izvršenja opcije. U slučaju kretanja cene referentnog instrumenta u smeru suprotnom od očekivanja kupca opcije, opcija gubi na vrednosti, odnosno može u potpunosti izgubiti vrednost po dospeću. U skladu s tim, maksimalni potencijalni gubitak kupca opcije jednak je plaćenju opcijskoj premiji. Do potpunog gubitka vrednosti opcije o dospeću dolazi kod call opcije ukoliko je tržišna cena referentnog finansijskog instrumenta niža od izvršne cene opcije, a kod put opcije ukoliko je tržišna cena referentnog instrumenta viša od izvršne cene opcije.

U slučaju prodaje call ili put opcije, prodavac se obavezuje na isporuku ili kupovinu referentnog instrumenta po izvršnoj ceni u bilo kom trenutku do dospeća (ukoliko se radi o američkoj opciji) ili o dospeću (u slučaju evropske opcije) ukoliko kupac opcije odluči da izvrši svoje pravo iz opcije.

U slučaju rasta tržišne cene referentnog instrumenta, prodavac call opcije se može naći u situaciji da mora isporučiti referentni instrument u trenutku kad je njegova tržišna cena značajno iznad izvršne cene. Ukoliko cena referentnog instrumenta padne prodavac put opcije se može naći u situaciji da mora kupiti referentni instrument po ceni značajno većoj od tržišne. Razlika između tržišne cene referentnog instrumenta i izvršne cene predstavlja potencijalni gubitak prodavca opcije, te se ne može unapred predvideti, a u nekim slučajevima taj gubitak teoretski može biti i neograničen.

Kupovina i prodaja futures ugovora

Futures ugovor je standardizovani ugovor kojim se trguje na berzi, a kojim se kupac ili prodavac obavezuje da kupi ili proda određenu količinu referentnog instrumenta po određenoj cijeni na određeni datum u budućnosti. Razlika između izvršne i tržišne cene predstavlja mogući gubitak. U slučaju obaveze kupovine referentnog instrumenta ukupan iznos novčanih sredstava koji je potreban za njegovu kupovinu mora biti dostupan po dospeću. U slučaju preuzimanja obaveze za isporuku referentnog instrumenta koji nije u vlasništvu lica koje ima tu obavezu („nepokrivena kratka pozicija“), instrument je potrebno kupiti na tržištu po dospeću, što znači da se potencijalni rizik ne može unapred predvideti, a gubitak teoretski može biti i neograničen.

Kreditni rizik, rizik likvidnosti i rizik naplate opcija

Opcijama se može trgovati na berzama, pri čemu su njihovi uslovi standardizovani a rizik izvršenja na sebe preuzima berza, ili direktno između pojedinih učesnika na tržištu (tzv. over-the-counter ili OTC tržište). OTC opcije nemaju standardizovane uslove, već su to proizvodi prilagođeni zahtevima pojedinih investitora. Upravo zbog toga je pre odluke o kupovini ili prodaji nužno prikupiti i detaljno proučiti sve informacije o uslovima opcije (tip opcije, izvršenje, dospeće itd.). Kreditni rizik za kupca OTC opcije proizlazi iz mogućnosti neizvršenja obaveza suprotne strane. OTC opcijama se u pravilu ne trguje na regulisanim (sekundarnim) tržištima. Kao rezultat toga ne postoji ni garancija da će u svakom trenutku biti utržive.

Zbog deviznih restrikcija i drugih mera koje mogu otežati slobodno kretanje novca u nekim državama, mogućnost izvršenja dogovorenih transakcija iz opcijskih ugovora može biti dovedena u pitanje. Vrednost (cena) opcije ovisi o izvršnoj cijeni, prinosu i volatilnosti referentnog instrumenta, preostalom roku do dospeća opcije, nivou kamatnih stopa i situaciji na tržištu. U najgorem slučaju opcija može postati bezvredna pa kupac opcije može u potpunosti izgubiti investirani kapital (tj. cenu plaćenu za opciju). U slučaju kretanja cene referentnog instrumenta u smeru nepovoljnog za prodavca opcije, potencijalni gubitak za njega može biti neograničen.

Izvršenje u novcu

Ukoliko isporuka ili kupovina referentnog instrumenta nije moguća (npr. u slučaju opcija na indekse ili futuresa na indekse), postoji obaveza plaćanja – ukoliko se nisu ispunila tržišna očekivanja – novčanog iznosa koji je jednak razlici između izvršne cene opcije ili izvršne cene futures ugovora i tržišne vrednosti referentnog instrumenta u trenutku izvršavanja opcije ili futures ugovora. Ta razlika predstavlja potencijalni gubitak, koji se ne može unapred predvideti, te teoretski može biti neograničen. Takođe, treba uzeti u obzir da je potrebno osigurati dovoljno likvidnih sredstava da bi se ta transakcija mogla izvršiti.

Inicijalna uplata i pozivi na doplatu

Prodaja nepokrivenih opcija ili kupovina ili prodaja futures ugovora zahteva upotrebu osiguranja, najčešće novca ili referentnog instrumenta. Nakon inicijalne uplate osiguranja (eng. initial margin), u slučaju nepovoljnog kretanja tržišne cijene referentnog instrumenta, inicijalnu uplatu je potrebno povećavati tj. dolazi do poziva na doplatu (eng. margin call). U slučaju nepoštovanja poziva na doplatu, otvorene pozicije se automatski zatvaraju a uplate učinjene do tog trenutka se koriste za pokriće gubitaka.

Doplate osiguranja za održavanje otvorenih pozicija od ulagača u finansijske izvedene instrumente mogu zahtevati znatna finansijska sredstva.

Zatvaranje pozicija

Opcijske i futures pozicije se mogu zatvoriti i pre dospeća, međutim ova mogućnost zavisi od tržišnih uslova. U slučaju nezadovoljavajućih kretanja na tržištu takve transakcije se mogu izvršiti samo po nepovoljnim cijenama što rezultira gubitkom.

Ostali rizici opcijskih i futures ugovora

Opcije predstavljaju prava ali i obaveze, dok futures ugovori predstavljaju samo obaveze, sa standardizovanim dospećem i datumom izvršenja. Transakcije sa izvedenim finansijskim instrumentima, u koje ubrajamo i opcije i futures ugovore uključuju i dodatne rizike, a posebno:

opcije koje se ne izvrše ili zatvore pre dospeća ističu i zbog toga gube vrednost,

ukoliko se poziv na doplatu ne izvrši na vreme dolazi do gubitka pozicije, a dotad plaćena sredstva se koriste za pokrivanje obaveza, nepovoljna kretanja na stranim valutnim tržištima mogu uticati na povećanje rizika kod trgovine futures ugovorima i opcijama denominovanim u različitim valutama.

Kreditni rizik, rizik likvidnosti i rizik izvršenja forward ugovora

Za razliku od futures ugovora kojima se trguje na berzi, forward ugovori se sklapaju direktno između tržišnih učesnika. To znači da druga ugovorna strana kupca ili prodavca iz forward ugovora nije berza, nego sam učesnik što značajno povećava kreditni rizik, tj. rizik da suprotna strana neće biti u mogućnosti ispuniti svoje dospele obaveze. Osim toga, kod forward ugovora se u pravilu ne koristi sistem inicijalne uplate s pozivima na doplatu tako da gubitak jedne strane do dospeća ugovora može znatno porasti što dodatno povećava kreditni rizik.

Jedna od najčešće korišćenih vrsta forward ugovora su valutni forward ugovori. Zbog deviznih restrikcija i drugih mera koje mogu otežati slobodno kretanje novca u nekim državama, mogućnost izvršenja dogovorenih forward transakcija može biti dovedena u pitanje.

Rizici povezani s ulaganjem u swapove

Swap ugovori su izvedeni finansijski instrumenti kojima se dve ugovorne strane dogovaraju o zameni jednog novčanog toka za drugi. Novčani tokovi se često računaju na osnovu ugovorom definisanog iznosa glavnice (eng. notional principal amount) koji se u praksi ne razmenjuju. Osim osnovnih vrsta swapova kao što su valutni i kamatni swap, postoji i mnoštvo drugih kombinacija, kao što su swaptioni (opcija koja da je pravo da se ugovori swap) itd. Swapovi se često koriste radi zaštite od određenih rizika, na primer rizika promene kamatne stope.

Valutni swapovi

Valutni swap je zamena dve valute unutar određenog vremenskog perioda. Razlika u kamatnim stopama između dve valute se odražava u premiji/diskontu unaprijed određenog kursa (eng. forward rate) koji se koristi za zamenu valuta u budućnosti. Isporuka i prijem, valuta koje su predmet swapa obavljaju se na isti datum.

Prinos

Prinos (dobit / gubitak) u slučaju valutnog swapa rezultira iz promene diferencijala kamatnih stopa između ugovorenih valuta za vreme trajanja swapa, a realizuje se izvršenjem suprotne transakcije pre dospeća valutnog swapa.

Kreditni rizik

Kreditni rizik povezan s valutnim swap transakcijama predstavlja mogućnost da zbog insolventnosti jedna od strana uključenih u valutni swap ne ispuni svoje obaveze definisane ugovorom.

Rizik izvršenja

Zbog deviznih restrikcija i drugih mera koje mogu otežati slobodno kretanje novca u nekim državama, mogućnost izvršenja dogovorenih transakcija iz valutnog swapa može biti dovedena u pitanje.

Funkcionisanje i performanse valutnog swap-a u različitim tržišnim uslovima:

Tržišni uslovi		Vrednost valutnog swap-a	
		Strana A prodaja bazne valute/kupovina varijabilne valute	Strana B kupovina bazne valute/prodaja varijabilne valute
Promena u diferencijalima kamatnih stopa između ugovorenih valuta*	Povećanje razlike između kamatnih stopa između ugovorenih valuta	↓	↑
	Smanjenje razlike između kamatnih stopa između ugovorenih valuta	↑	↓

*Uz pretpostavku da će ostali tržišni uslovi ostati isti i da ne postoje vanredne situacije na tržištu

Kamatni swapovi

Kamatnim swapovima se ugovara razmena kamata između dve strane po različitim kamatnim stopama koje se primenjuju na ugovorom definisan iznos glavnice. Najčešće jedna strana plaća fiksnu kamatu drugoj strani koja plaća varijabilnu kamatu, oba su plaćanja denominovana u istoj valuti i odnose se na isti iznos glavnice. Stoga se u praksi razmenjuju samo iznosi kamata, bez transfera glavnice.

Prinos

Kupac kamatnog swapa, koji plaća fiksnu kamatnu stopu ostvaruje profit u slučaju porasta tržišnih kamatnih stopa. Prodavac kamatnog swapa, koji prima fiksnu kamatnu stopu ostvaruje profit u slučaju pada tržišnih kamatnih stopa. Prinos na kamatni swap se ne može odrediti unapred a zavisi od promena

tržišnih kamatnih stopa.

Rizik promene kamatnih stopa

Rizik promene kamatnih stopa rezultat je neizvesnosti budućih kretanja tržišnih kamatnih stopa. Kupac (prodavac) kamatnog swapa ostvaruje gubitak u slučaju pada (rasta) tržišnih kamatnih stopa.

Funkcionisanje i performanse kamatnog swap-a u različitim tržišnim uslovima

Tržišni uslovi		Vrednost IRS za stranu koja plaća fiksnu kamatnu stopu	Vrednost IRS za stranu koja plaća varijabilnu kamatnu stopu
		Promene relevantnih dugoročnih kamatnih stopa*	Pozitivne
	Negativne	↓	↑

*Uz pretpostavku da će ostali tržišni uslovi ostati isti i da ne postoje vanredne situacije na tržištu

Kreditni rizik

Kreditni rizik za kupca kamatnog swapa predstavlja mogućnost neizvršenja ugovorno preuzetih obaveza suprotne strane.

Posebne karakteristike kamatnih swapova

Kamatni swapovi nemaju standardizovane uslove, već su proizvodi prilagođeni zahtevima strana koje čestvuju u swapu. Zbog toga je nužno prikupiti i proučiti potpune informacije i uslove kamatnog swapa, a posebno one koje se tiču iznosa glavnice, dospeća i dogovorenih kamatnih stopa.

Varanti

Varanti (eng. warrants) su hartije od vrednosti koji imaocu daju pravo na kupovinu (call varant) ili prodaju (put varant) određene „referentne“ (eng. underlying) hartije od vrednosti (npr. akcije) po unapred utvrđenoj ceni (izvršna cena). Varantima se obično trguje na berzama ali i van regulisanog tržišta.

Varanti se ne emituju po standardizovanim uslovima, zbog čega je nužno prikupiti potpune informacije o svim uslovima vezanim uz pojedini varant, a posebno o:

- metodi izvršenja: da li je varant moguće izvršiti u bilo kom trenutku (tzv. američka opcija) ili samo o dospeću (evropska opcija)
- odnosu upisa: koliko varanata je potrebno imati da bi se dobila jedinica referentne hartije od vrednosti
- izvršenju: plaćanje u novcu ili u referentnoj hartiji od vrednosti
- dospeću: u kojem trenutku pravo iz opcije dospeva **Prinos**

Kupac call varanta za sebe „osigurava“ kupovnu cenu referentnog hartije od vrednosti. Pri tome će zaraditi u slučaju da tržišna cena te hartije od vrednosti nadmaši izvršnu cenu varanta. Naravno, zaradu treba umanjiti za cenu po kojoj je varant kupljen. Imalac „varanta“ može realizovati svoje pravo kupovine referentne hartije od vrednosti ispod tržišne cene te u istom trenutku prodati tu hartiju od vrednosti po trenutnoj tržišnoj ceni. S obzirom na to da u slučaju porasta cene referentne hartije od vrednosti po pravilu raste i vrednost varanta, umesto realizacijom svog prava kupovine, imalac varanta može svoju zaradu realizovati i prodajom varanta na tržištu. Ista logika, ali u obrnutom smjeru, može se primeniti i na put varante: njihova vrednost raste u slučaju kad vrednost referentne hartije od vrednosti papira pada.

Prinos koji se može ostvariti transakcijama s varantima nije moguće unapred utvrditi. U slučaju nepovoljnog kretanja cene referentne hartije od vrednosti i nerealizacije prava iz varanta, moguće je u celosti izgubiti vrednost investicije.

Tržišni rizik

Osim cene referentne hartije od vrednosti, cena varanta je takođe pod uticajem drugih faktora među kojima su najvažniji:

- volatilnost cene referentne hartije od vrednosti
- preostalo vreme do dospeća varanta

Zbog toga cena varanta može ostati nepromenjena ili čak pasti i u slučaju da se cena referentne hartije od vrednosti kreće u skladu s očekivanjima ulagača. Kupovina varanta koji su blizu dospeća ili koji su vezani na

neku visoko volatilnu hartiju od vrednosti generalno se smatra visoko špekulativnom, kao i kupovina varanta s visokim stepenom finansijske poluge.

Rizik likvidnosti

Varanti se obično izdaju u limitiranom broju, što povećava rizik likvidnosti. Iz tog razloga pojedini varanti mogu biti predmetom posebno naglih promena cena.

III ZAŠTITA FINANSIJSKIH INSTRUMENTATA I NOVČANIH SREDSTAVA KLIJENTA

Banka, kada drži finansijske instrumente klijenata, preuzima odgovarajuće mere kako bi:

- 1) zaštitila vlasnička prava klijenata, naročito u slučaju nesolventnosti Banke, i
- 2) sprečila upotrebu finansijskih instrumenata klijenata za sopstveni račun, osim uz izričitu saglasnost klijenta.

Kada su u pitanju novčana sredstva klijenata, Banka treba da preduzme odgovarajuće mere kako bi zaštitila prava klijenata.

Banka je dužna da preduzme odgovarajuće mere da kada se imovina klijenata vodi na računima kod treće strane, da se ta imovina jasno razlikuje od imovine Banke i imovine tog trećeg lica.

Ako zbog merodavnog zakonodavstva u nadležnosti strane države u kojoj se drže novčana sredstva, Banka ne može ispuniti obaveze iz prethodnog stava, dužna je uspostaviti mehanizme zaštite imovine klijenata u svrhu ispunjavanja tih obaveza, i u slučaju oslanjanja na te mehanizme upozorava klijente da nemaju koristi od odredbi predviđenih Zakonom i relevantnim podzakonskim aktom Komisije.

Banka ne može da zaključi ugovore sa malim investitorima o prenosu vlasništva nad finansijskim obezbeđenjem u cilju osiguranja ili pokrivanja postojećih ili budućih, stvarnih, potencijalnih ili očekivanih obaveza klijenata.

Banka će u ugovorima sa trećim licima kod kojih se drži imovina klijenata, obezbediti poštovanje osnovnih principa zaštite imovine klijenata i predvideti odgovornost za propuste trećih lica prilikom obavljanja poslova držanja imovine.

Finansijski instrumenti i novčana sredstva klijenata ne ulaze u imovinu, stečajnu ili likvidacionu masu Banke, niti mogu biti predmet izvršenja ili prinudne naplate koji se sprovode nad Bankom niti koristiti za plaćanje obaveza Banke.

Pravo na otkup finansijskih instrumenata ili novčanih sredstava klijenta ili založno pravo ili pravo prebijanja nad navedenim instrumentima ili novčanim sredstvima klijenta kojima se omogućuje da treće lice raspolaže finansijskim instrumentima ili novčanim sredstvima klijenta kako bi se naplatili dugovi koji se ne odnose na klijenta ili pružanje usluga klijentu nisu dozvoljeni, osim ako se to zahteva merodavnim zakonodavstvom u nadležnosti strane zemlje u kojoj se drže novčana sredstva ili finansijski instrumenti klijenta.

Ako je Banka obavezna da sklapa ugovore kojima se stvara takvo pravo na otkup, založno pravo ili pravo prebijanja, dužna je da obavesti o tome klijente, kao i da im navede rizike u vezi sa tim ugovorima.

Ako je Banka odobrila pravo na otkup, založna prava ili prava prebijanja nad finansijskim instrumentima ili novčanim sredstvima klijenta ili ako je Banka obavestena da su odobreni, oni se evidentiraju u ugovorima klijenta i vlastitim računima Banke kako bi status vlasništva imovine klijenta bio jasan, na primer u slučaju nesolventnosti.

1. Novčana sredstva klijenta

Novčana sredstva klijenata uplaćena sa svrhom kupovine i prodaje finansijskih instrumenata mogu se držati na računu klijenta kod Banke koji je otvoren i vodi se kao poseban namenski račun u skladu s propisima o platnom prometu ili na računu bilo koje poslovne banke koja je član Centralnog registra.

Sva novčana sredstva klijenata deponovana u Banci drže se na računu ili računima koji se razlikuju od računa koji se koriste za držanje novčanih sredstava Banke.

Sredstva na novčanom računu klijenata ne mogu se uključiti u likvidacionu ili stečajnu masu Banke, niti koristiti za plaćanje obaveza Banke

Sredstva sa novčanog računa klijenta:

- koriste samo za plaćanje obaveza u vezi sa uslugama koje obavlja za klijenta;
- ne koriste za plaćanje obaveza drugog klijenta;
- ne koriste za plaćanje obaveza Banke.

Sredstva klijenata mogu se deponovati na zbirnom novčanom računu koji se vodi kod Banke u slučaju obavljanja kastodi usluga za klijente. Banka u svojim knjigama vodi analitiku koja omogućava da se u svakom trenutku identifikuju novčana sredstva po klijentima vlasnicima tih sredstava.

U slučaju ulaganja u finansijske instrumente u inostranstvu, ukoliko Banka novac klijenata deponuje na zbirnom računu kod banke u inostranstvu, dužna je da postupa sa pažnjom dobrog stručnjaka prilikom izbora, imenovanja i redovnih provera banke kod kojih su takva novčana sredstva deponovana i postupaka za držanje tih sredstava, kao i da analizira potrebu za diversifikacijom tih sredstava. .

Banka posebno vodi računa o stručnosti i tržišnom ugledu takvih institucija ili novčanih fondova, u cilju osiguranja zaštite prava klijenata, kao i o svim zakonskim i drugim propisima ili tržišnim praksama koje se odnose na držanje novčanih sredstava klijenata, a koje bi mogle imati negativne efekte na prava klijenata.

Kada se novčana sredstva deponuju kod banke u inostranstvu, Banka je u obavezi da postupa u skladu sa primjenjivim nacionalnim zakonodavstvom i tržišnim praksama predmetne države kao i uslovima ugovora sa stranom bankom.

Kada se novčana sredstva klijenata deponuju kod banke u inostranstvu, podležu nadležnosti zakonodavstva strane države, te se prava klijenta mogu shodno tome razlikovati, naročito u pogledu insolventnosti i odgovornosti trećih lica.

2. Finansijski instrumenti klijenata

Investicione usluge prijema i prenosa naloga, odnosno izvršavanja naloga, Banka izvršava sa i bez držanja finansijskih instrumenata koji su predmet naloga. Finansijski instrumenti kupljeni na regulisanom tržištu u Republici Srbiji deponovani su kod Centralnog registra, depoa i kliringa hartija od vrednosti koji, u skladu s odredbama Zakona o tržištu kapitala i Pravilima poslovanja CRHoV, izvršava kliring i saldiranje transakcija izvršenih na regulisanom tržištu, MTP-u ili na OTC tržištu u Republici Srbiji, te vodi račune dematerijalizovanih hartija od vrednosti na kojima se drže kupljeni finansijski instrumenti klijenata.

Račun finansijskih instrumenata Banke kod Centralnog registra Banka vodi odvojeno od finansijskih instrumenata njenih klijenata.

Banka vodi finansijske instrumente na zbirnom računu Banke kada obavlja kastodi usluge za klijente.

Banka je dužna da finansijske instrumente sa računa klijenta koristi samo na osnovu naloga klijenta, i ne sme sklapati ugovore o transakcijama finansiranja hartija od vrednosti za finansijske instrumente koje drže za račun klijenta ili da se na drugi način koriste takvim finansijskim instrumentima za vlastiti račun ili za račun bilo kog drugog lica ili klijenta društva, osim ako su ispunjeni sledeći uslovi:

- 1) klijent je dao izričitu prethodnu saglasnost za korišćenje instrumenata po tačno određenim uslovima, što potvrđuje svojim potpisom ili nekim drugim istovetnim mehanizmom;

2) upotreba finansijskih instrumenata klijenata ograničena je na tačno određene uslove s kojima je klijent saglasan.

Banka ne sme sklapati ugovore o transakcijama finansiranja hartija od vrednosti za finansijske instrumente koji se drže za račun klijenta na zbirnom računu koji vodi treće lice ili da na drugi način upotrebljavaju finansijske instrumente na takvom računu za vlastiti račun ili za račun bilo kog drugog lica, osim ako je, pored uslova navedenih u prethodnom stavu ove podtačke, ispunjen barem jedan od sledećih uslova:

1) svaki klijent čiji se finansijski instrumenti drže zajedno na zbirnom računu, mora dati izričitu prethodnu saglasnost, u skladu sa stavom 2. tačkom 1) ove podtačke;

2) Banka ima uspostavljene sisteme i kontrole kojima se obezbeđuje da se upotrebljavaju isključivo finansijski instrumenti koji pripadaju klijentima koji su dali izričitu prethodnu saglasnost.

Banka deponuje finansijske instrumente koje drži za račun klijenata na račun ili račune otvorene kod trećih lica, pod uslovom da postupa sa pažnjom dobrog stručnjaka prilikom izbora, imenovanja i periodičnih provera trećeg lica, kao i postupaka za držanje i čuvanje navedenih finansijskih instrumenata.

Banka posebno vodi računa o stručnosti i tržišnom ugledu trećeg lica, kao i o svim zakonom propisanim uslovima koji se odnose na držanje navedenih finansijskih instrumenata, a koji bi mogli imati negativne efekte na prava klijenata.

Ako Banka deponuje finansijske instrumente klijenta kod trećeg lica iz strane države, obezbeđuje da deponuje finansijske instrumente samo kod trećeg lica u nadležnosti države u kojoj čuvanje finansijskih instrumenata za račun drugog lica podleže posebnom propisu i nadzoru, kao i da treće lice podleže tom posebnom propisu i nadzoru.

Banka ne sme deponovati finansijske instrumente koje drže za račun klijenata kod trećeg lica u stranoj zemlji, u kojoj držanje i čuvanje finansijskih instrumenata za račun drugog lica nisu regulisani, osim ako je ispunjen jedan od sledećih uslova:

1) vrsta finansijskih instrumenata ili investicionih usluga povezanih s navedenim instrumentima je takva da se moraju deponovati kod trećeg lica u navedenoj stranoj zemlji;

2) kada se finansijski instrumenti drže za račun profesionalnog investitora, taj klijent pisanim putem zahteva od društva da ih deponuje kod trećeg lica u navedenoj stranoj zemlji.

Zahtevi iz st. 6. i 7. ove podtačke primenjuju se i kad treće lice delegira bilo koju od svojih funkcija u vezi držanja i čuvanja finansijskih instrumenata trećem licu.

Prilikom deponovanja imovine kod inostranog depozitara, Banka vodi računa da se finansijski instrumenti i novčana sredstva drže na način kojim se obezbeđuje da su odvojena od imovine inostranog depozitara ili Banke, da ne ulaze u njihovu stečajnu ili likvidacionu masu ili da mogu biti predmet izvršenja u vezi naplate potraživanja prema inostranom depozitaru ili Banci.

Banka će upotrebiti dužnu pažnju da imovina klijenata kod treće strane bude deponovana na navedeni način, ali ne može preuzeti odgovornost ukoliko takav stepen zaštite nije moguće postići s obzirom na zakonske uslove i tržišnu praksu druge države, i u tom slučaju će upozoriti klijenta na rizike koji mogu proisteći iz toga, a klijent će preuzeti rizike držanja finansijskih instrumenata i novčanih sredstava na tržištima koja ne osiguravaju dovoljnu zaštitu ukoliko se pismeno saglasiti sa deponovanjem imovine pod takvim uslovima.

Rizik koji može proizaći iz držanja finansijskih instrumenata na zbirnom računu, Banka umanjuje redovnim ažuriranjem evidencije imovine klijenata, plaćanja i prometa po novčanim računima, prometa i stanja po računima finansijskih instrumenata. Takođe, unutar svoje organizacije Banka primenjuje mere interne kontrole kao bi se izbegao rizik od neadekvatnog administriranja, neprimerenog vođenja evidencija te zloupotrebe ili nemara u poslovanju.

Ukoliko se sredstva vode na zbirnom računu, u zavisnosti od primenljivog zakonodavstva moguće je da se finansijski instrumenti klijenta koje drži treća strana ne mogu posebno razlikovati od vlastitih finansijskih instrumenata treće strane i da klijent nema isti nivo zaštite imovine i ne može ostvariti prava koja su predviđena nacionalnim zakonodavstvom.

U skladu s primjenjivim nacionalnim zakonodavstvom trećih država, moguće je da se finansijski instrumenti vode na ime treće strane ili Banke.

U gore navedenim slučajevima klijent se izlaže riziku da se njegova imovina u slučaju insolventnosti, stečaja ili izvršenja odnosno prinudne naplate protiv treće strane neće izuzeti od imovine treće strane, kao i riziku da njegova imovina na zbirnim računima kod trećih strana bude predmet izvršenja, prinudne naplate ili namirenja poverilaca trećih lica.

U slučaju držanja imovine na zbirnim računima, klijent je izložen potencijalnom riziku nemogućnosti alokacije tačne količine odnosno nominalnog iznosa finansijskih instrumenata čiji je imalac, što posledično može otežati ostvarivanje prava prilikom sprovođenja korporativnih akcija izdavaoca. Klijent se nadalje izlaže pravnom riziku povezanom s utvrđivanjem odnosno dokazivanjem vlasništva finansijskih instrumenata te ostalih povezanih rizika zbirnog vođenja vlasničkih pozicija za veći broj imalaca finansijskih instrumenata.

IV PODACI O TROŠKOVIMA I NAKNADAMA

Svi podaci o troškovima i naknadama svake od investicionih usluga i aktivnosti i dodatnih usluga koje Banka pruža i obavlja, navedeni su u Pravilniku o tarifi Banke (u daljem tekstu Tarifnik)..

Sa navedenim Tarifnikom je svaki klijent ili potencijalni klijent upoznat pre ugovaranja navedenih usluga i aktivnosti, a dostupan je i stavljen na uvid na web stranici Banke.

Banka, kada pruža investicione usluge profesionalnim klijentima ima pravo da dogovori ograničenu primenu detaljnih zahteva o troškovima i naknadama. U slučaju pružanja usluga investicionog savetovanja dogovaranje navedenih ograničenja nije moguće.

Za prethodnu (ex ante) i naknadnu (ex post) objavu informacija o troškovima i naknadama klijentima, Banka će sabrati:

1. Sve troškove i povezane naknade koje Banka ili druge strane, ako je klijent upućen takvim drugim stranama, uračunavaju za investicionu uslugu ili investicione usluge i/ili dodatne usluge koje pružaju klijentu;
2. Sve troškove i povezane naknade koji su povezani s proizvodnjom finansijskih instrumenata i njihovim upravljanjem.

Ukoliko je bilo koji deo ukupnih troškova i naknada potrebno platiti ili kad on predstavlja iznos u stranoj valuti, Banka dostavlja naznaku takve valute kao i važeće kurseve za konverziju i troškove. Banka obaveštava i o načinima plaćanja ili drugim načinima ispunjavanja obaveza.

U vezi sa objavom troškova i naknada proizvoda koji nisu uključeni u dokument s ključnim informacijama za investitore u otvorenom investicionom fondu s javnom ponudom, Banka te troškove izračunava i objavljuje povezivanjem sa društvima za upravljanje otvorenih investicionih fondova s javnom ponudom kako bi dobila relevantne informacije.

Obavezu blagovremenog pružanja potpune ex ante objave informacija o agregiranim troškovima i naknadama povezanim s finansijskim instrumentom i pruženom investicionom ili dodatnom uslugom Banka primenjuje u sledećim situacijama:

1. Ako Banka klijentima preporučuje ili prodaje finansijske instrumente
2. Ako se od Banke koja pruža bilo koju investicionu uslugu zahteva da klijentima dostavi dokument s ključnim informacijama za investitore u otvorenom investicionom fondu sa javnom ponudom ili dokument s ključnim informacijama za pakete investicionih proizvoda za male investitore.

Banka pri izračunavanju troškova i naknada na ex ante osnovi upotrebljava stvarno nastale troškove kao zamenu za očekivane troškove i naknade. Ako stvarni troškovi nisu dostupni, Banka izrađuje razumnu procenu tih troškova. Banka preispituje ranije pretpostavke na osnovu kasnijih iskustava te ih prema potrebi prilagođava.

Banka ex post dostavlja godišnje informacije o svim troškovima i naknadama povezanim s finansijskim instrumentima i sa investicionim i dodatnim uslugama ako je preporučila ili prodavala finansijske instrumente ili ako je klijentu dostavila dokument s ključnim informacijama i ako ima ili je imala kontinuirani odnos s klijentom tokom godine. Takve informacije temelje se na nastalim troškovima i dostavljaju se ne personalizovanoj osnovi.

Banka može da dostavlja takve agregirane informacije o troškovima i naknadama investicionih usluga i finansijskih instrumenata zajedno s postojećim redovnim izveštavanjima upućenim klijentu.

Banka, pri pružanju investicionih usluga, svojim klijentima dostavlja prikaz kumulativnog efekta troškova na prinos, koji ispunjava sledeće zahteve:

1. Iz prikaza je vidljiv efekat ukupnih troškova i naknada na povraćaj ulaganja;
2. Prikaz pokazuje sva očekivana povećanja ili fluktuacije troškova;
3. U prikazu je priložen opis stavki.

V SAŽETAK POLITIKE IZVRŠAVANJA NALOGA – ZA MALE INVESTITORE

Banka je usvojila Politiku izvršavanja naloga kojom se utvrđuju mehanizmi i aktivnosti koje Erste Bank a.d. Novi Sad preuzima u skladu sa Zakonom o tržištu kapitala s ciljem postizanja najpovoljnijeg ishoda prilikom izvršavanja naloga malog investitora, profesionalnog investitora i određenog profesionalnog investitora.

Izvršavanje naloga po najpovoljnijim uslovima za klijenta jedan je od ključnih načina zaštite investitora u skladu sa Zakonom. Cilj ovog sažetka Politike izvršavanja naloga je da se malom investitoru pruže osnovne informacije o Politici izvršavanja naloga s naglaskom na ukupne troškove koje mali investitor snosi prilikom trgovanja.

Kada Banka izvršava nalog malog investitora, postizanje najpovoljnijeg ishoda utvrđuje se primarno u odnosu na ukupne troškove transakcije. Ukupni troškovi transakcije obuhvataju cenu finansijskog instrumenta, sve troškove direktno povezane sa izvršenjem naloga koje snosi klijent, a koji uključuju provizije, odnosno naknade mesta trgovanja, sistema za kliring i saldiranje transakcije, naknade koje se plaćaju trećim licima koja su uključena u izvršenje naloga i eventualne poreze.

1. Standardi izvršenja naloga

Banka će pri pružanju usluge izvršavanja ili prijema i prenosa naloga u ime i za račun Klijenta odabrati mesto izvršenja koje omogućava trajno postizanje najpovoljnijeg mogućeg ishoda za klijenta. Mesta izvršenja (trgovanja) uključuju regulisana tržišta (berze), multilateralne trgovačka platforme (MTP), organizovane trgovačke platforme (OTP), sistematske inteternalizatore (SI) i OTC tržišta. Detaljan pregled mesta izvršenja po klasama finasijskih instrumnat je dat

Kako bi postigla najpovoljniji ishod Banka će prilikom izvršenja naloga Klijenta uz obzir sledeće faktore:

- Cenu finasijskog instrumenta;
- Troškove realizacije naloga;
- Brzinu i mogućnost izvršenja;
- Brzinu, mogućnost i troškove saldiranja;
- Sve druge okolnosti relevantne za izvršenje naloga.

Kada Banka izvršava nalog malog investitora, postizanje najpovoljnijeg ishoda utvrđuje se primarno u odnosu na cenu i ukupne troškove transakcije.

Kada kijent ispostavi nalog sa posebnim uputstvima za njegovo izvršenje, Banka je dužna je da se pridržava principa postizanja najpovoljnijeg ishoda za klijenta u meri u kojoj će u potpunosti biti ispoštovana uputstva klijenta. Banka će malog investitora upozoriti da svako posebno uputstvo, s obzirom na faktore koji su obuhvaćeni tim uputstvom, može onemogućiti Banku da preduzme korake koji su propisani u Politici izvršenja naloga, a u svrhu postizanja najpovoljnijeg ishoda za klijenta.

U slučajevima kada Banka nema direktan pristup mestu izvršenja (inostrana mesta izvršenja) preneće nalog na izvršenje inostranom brokeru. Banka vrši izbor stranog investicionog društva pridržavajući se svih elemenata za najpovoljnije izvršenje naloga propisanih Politikom izvršenja naloga. Banka će osigurati da se izvršenje naloga od strane brokera kojem su nalozi preneseni izvršavaju u skladu s procedurama Banke te se time osigurava najpovoljniji ishod za Klijenta na doslednoj osnovi.

Ako je moguće izvršenje naloga izvan mesta trgovanja, Banka će pre izvršenja takvog naloga tražiti izričitu saglasnost klijenta.

Banka preispituje Politiku izvršenja naloga najmanje jednom godišnje kao i svaki put kada nastupi bitna promena koja utiče na sposobnost Banke da nastavi trajno postizati najpovoljniji mogući ishod pri izvršenju naloga.

Integralni tekst Politike izvršenja naloga je dostupan na internet stranici Banke (<https://www.erstebank.rs/sr/Finasijska-trzista/brokerski-poslovi-poslovi-sa-HOV>) u prostorijama Banke.

2. Naknade

Realizacijom naloga nastaju troškovi koje snosi klijent i koji se mogu podeliti na:

- Naknade mesta izvršenja. Ove naknade određuju i objavljuju različita mesta izvršenja. Ove naknade nastaju bez obzira da li Banaka ima direktan pristup mestu izvršenja ili prenosi nalog brokeru.
- Provizija brokera. U slučaju kada Banka nema direktan pristup tržištu, plaća proviziju brokeru kome se nalog prenosi radi izvršenja.
- Naknade za saldiranje transakcija. Naknade koje se plaćaju sistemima saldiranja ili kastodi bankama u vezi sa saldiranjem i čuvanjem finansijskih instrumenata.
- Porezi. Pojedine jurisdikcije imaju poreze na finansijske transakcije koje mogu biti vezane za određeno mesto izvršenja, stranu u transakciji ili određenu klasu finansijskih instrumenata.
- Provizije Erste Bank a.d. Podaci o provizijama Banke za svaku investicionu ili pomoćnu uslugu su navedene u Tarifniku koji je svakom Klijentu ili potencijalnom klijentu dostupan pre ugovaranja usluge ili izvršenja transakcije. Banka pre izvršenja same transakcije komunicira trošak usluge Klijentu.

3. Izveštaji o kvalitetu izvršenja naloga

Banka objavljuje na godišnjoj osnovi:

- pet najboljih mesta izvršenja u smislu obima trgovanja za sve izvršene naloge klijenata po razredu finansijskih instrumenata;
- pet najboljih mesta izvršenja u smislu obima trgovanja za sve izvršene naloge klijenata koji se odnose na transakcije finansiranja hartija od vrednosti po razredu finansijskih instrumenata;
- za svaki razred finansijskih instrumenata sažetak analize i zaključke do kojih je došla praćenjem kvaliteta izvršenja ostvarenog na mestima izvršenja na kojima su prethodne godine izvršila sve naloge klijenata.

Navedeni izveštaju će biti objavljeni na internet stranici Banke (<https://www.erstebank.rs/sr/Finansijska-trzista/brokerski-poslovi-poslovi-sa-HOV>).

ERSTE BANK AD NOVI SAD

Izvršni odbor

Jasna Terzić

Predsednica Izvršnog odbora

Nikola Stamenković

Član Izvršnog odbora